

ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS
VASLUI
XXI, 1999

MĂRTURII DESPRE PRIETENIA PICTORILOR
DIMITRIE BEREĂ ȘI GEORGE ZLOTESCU

Eugenia ANTONESCU

Pictorii Dimitrie Berea (fig. 1) și George Zlotescu (fig. 2), născuți la începutul veacului XX în orașul Bacău, devin apropiați spiritual încă din copilărie, rămânând prieteni pentru totdeauna.

George Zlotescu s-a născut în noiembrie 1906, la Bacău și a murit la 2 iulie 1983 la București. Dimitrie Berea s-a născut în 1908, tot la Bacău și moare la 6 ianuarie 1975 la Paris.

Amândoi au făcut studiile elementare și liceale în orașul natal, iar cele superioare la București, la Academia de Studii și Litere cu I. Theodorescu Sion, fiecare urmând separat și alte școli; Berea –facultatea de arhitectură din București, iar Zlotescu –pictura, între 1936-1937, la Paris cu André Lhote și Othon Friesz.

Deși în ultima parte a vieții, drumurile lor s-au despărțit, trăind fiecare la mare distanță unul față de celălalt, Zlotescu la București, Berea în străinătate din (1945-1946), prietenia lor a dăinuit, ba parcă s-a accentuat.

Deținem deocamdată, puține informații asupra factorilor care au determinat începutul acestei prietenii profunde și de lungă durată dintre cei doi și chiar dintre familiile lor.

Din Geneva, pe 2 noiembrie 1965 scrie: "Eu nu te-am părăsit nici un moment de când nu te-am văzut. Afară de dragostea frățească ce ne leagă aproape din copilărie și care în mine a fost ca o flacără ce n-a șovăit și n-a tremurat nici când în inimă ca un îndreptar, în suflet ca un simbol de puritate, ca o ființă a absolutului la care noi doi am visat încă de la început. (Această mărturisire o va repeta peste un an, în 1966).

Telegrame, scrisori, însemnări, cataloage, publicații stau mărturie ale acestor legături de prietenie.

Până în prezent, avem la îndemână doar o parte din corespondența trimisă de Berea lui Zlotescu, din care reiese clar că existau, poate, tot atâtea răspunsuri; cităm din epistola localizată și datată: Geneva, 2 XI 1965 "Scrisoarea ta, Gică, singura mea mângâiere aș vrea să-ți spun – poate singura recompensă a atâtor necazuri, sbuciumări, mizerii de tot felul, a fost și singurul meu cadou și de Sf. Dumitru și de azi".

Muzeul Național de Artă al României posedă un fond de documente "Berea" care conține 25 de scrisori adresate de acesta prietenului său Zlotescu: câteva telegrame, 7 cataloage, 19 fotografii, extrase din presă la care adăugăm alte câteva documente deținute de subsemnata (scrisori, telegrame, extrase din presă, fotografii).

Fondul documentar de la muzeu provine dintr-o donație făcută la 6 mai 1985 de către Nicolae Cristoveanu din București, tot băcăoan de origine "vechi prieten din copilărie și coleg de bancă a lui Berea la liceul din Bacău, azi George Bacovia"

Lăsând la o parte câteva telegrame duioase și calde trimise de Berea lui Zlotescu de Sf. Gheorghe există între cei doi o întreagă corespondență.

Cele 25 de scrisori reprezintă doar o parte din corespondența care a mai fost găsită după moartea lui Zlotescu, din 1983, de către Lilica, sora acestuia, care a încredințat-o lui Cristoveanu cu rugămintea să o aibă în grijă pentru a fi valorificată.

Majoritatea scriitorilor ilustrează afinitățile și preocupările celor doi pictori, concepțiile filozofice, ideile despre artă și viață, despre pictura adevărată, aspecte despre care ne vom ocupa cu alt prilej.

Subiectul nostru se restrânge la mărturisirile despre prietenia care i-a însoțit pe întregul parcurs al vieții, ca simplă relație interumană.

Nu împietăm nimic dacă dezvăluim conținutul câtorva pasaje din respectivele epistole.

Acești doi pictori – prieteni și-au propus în timpul vieții și chiar au realizat publicarea unui schimb de corespondențe. Într-o scrisoare nedată, dar care se presupune a fi din anul 1972, după plicul în care a fost găsită, Berea își exprima față de Zlotescu această dorință, cităm: "aș vrea după cum ți-am mai și vorbit deja, să public un schimb de scrisori între noi doi și să alegem pasagiile cele mai semnificative. Ți las ție această sarcină să le alegi și să le transmiți dacă găsești ceva interesant în scrisorile mele. Eu voi alege aici din ale tale"

De altfel, Catalogul "Design/Berea/1968, Rockefeller Center, New York" conține un asemenea schimb de scrisori traduse în limba engleză.

Ca să argumentăm că între ei a funcționat permanent deviza: "Prietenul la nevoie se cunoaște!", spicuim câteva mărturisiri relevante pentru a demonstra că Berea a fost și un protector, un sfătuitor a lui Zlotescu, ajutându-l material, trimițându-i de nenumărate ori bani culori sau diferite alte materiale pentru prelucrat în vederea publicării lor, dar și invers. Zlotescu i-a fost un permanent model lui Berea. Cităm din scrisoarea din 18.08.1968:

"Dragă Gică,

Răspunde-mi urgent dacă ai primit ultimul meu plic galben cu catalogul de la Acquarella, etc, etc. M-am gândit să-ți trimit o serie de culori și pensule, etc. (pe nuanțe), căci eu am rămas mai mult sau mai puțin tot la paleta pe care ne-a dat-o Sion..."

Pe de altă parte, când Berea era deja "o autoritate în materie de pictură", continuă să-i mărturisească în mai multe epistole lui Zlotescu prețuirea și considerația pe care i-o purta.

Spicuim doar din două scrisori, rânduri care relatează asemenea aspecte: în cea din 26 iulie 1966, cităm "A fost o explozie, cred, cum ar fi și pe placul tău; căci totdeauna mă gândesc ce – ar zice Gică!

Tu ai fost mereu un îndreptar, un exemplu și un simbol pentru mine, și m-ai călăuzit în viață, de când ne-am despărțit. Nu te-am uitat o clipă și am fost mereu împreună cu tine, ca atunci când eram la Bacău și ne plimbam împreună."

În scrisoarea de pe 15.04.1972, este scurt și foarte convingător: "Eu toată viața mea te-am urmat ca exemplu"

În alte scrisori, Berea așterne rânduri ce vorbesc despre adevăr și prietenie, despre îngrijorarea pentru greutățile prin care trece Zlotescu, adresându-i cuvinte de îmbărbătare, de încurajare și alinare.

"Joi, 6 iunie 1969, California, Hillsbrough.

"Setea aceasta de adevăr, inconștientă a dat naștere la artă, la dragoste și la credință. Cred că adevărata hrană de care avem nevoie este în permanență adevărul; de aceea, prietenia adevărată, de aceea, arta cea mare, de aceea, dragostea bazată pe uniunea sufletească mai mult decât cea fizică"

Sâmbătă, 10 iulie 1970, în drum spre San Francisco.

"Scumpe prietene și dragul meu Gică,

N-am scuze și cuvinte cu care să le exprim. Cum te-am lăsat atâta timp fără o vorbă de încurajare și alinare, când știu cu câte greutate, grijă și dureri te lupți; aș vrea să spun ca un "leu", dacă nu mi-ai surâde.

Dragă vechi și bun amic, ții minte ce mai râdeam noi împreună, cu cât umor priveam noi toate d'împrejur, cu cât idealism și curățenie considerăm noi sentimentele și legăturile, ca să nu mai vorbim de aspirațiile noastre către creație.

Știu că nimic din toate astea nu te-au părăsit, că ai rămas întreg după toate vitregiile și mai îndârjit ca totdeauna. Mai ține-te puțin încă tare și te ajung din urmă cu toate ajutoarele necesare. Mult a fost, puțin mai este"

În afara scrisorilor, alte trei documente pot constitui mărturii ale prieteniei și prețuirii reciproce de care se bucurau cei doi.

În 1972, Berea trimite din New York, drept felicitare de Sf. Gheorghe, ziua onomastică a lui Zlotescu, un desen pe hârtie în tuș negru, 25 x 18 cm; "Sf. Gheorghe omorând balaurul", însoțit de următoarea însemnare: "Așa ai strivit tu, dragă Gheorghe Zlotescu, tot ce e simbol al răului, Dimitrie Berea" ³

În desenul faptului că desenul ținea loc de felicitare, el constituie și un dublu simbol, al binelui și al răului, putând citi printre cuvinte că Berea vedea în Zlotescu o forță de luptător, un învingător care depășise multe vicisitudini.

Însă o mărturie mai frumoasă, mai convingătoare despre prietenia celor doi pictori nici nu puteam constata. Catalogul expoziției "Dumitru Berea" organizată în noiembrie 1973, la Galeriile Eric din New York, este dedicat lui Zlotescu. Cităm: "Dedic acest catalog prietenului din totdeauna, lui George Zlotescu. B." ⁴

Același exemplar consultat de noi, aflat la Muzeul Național de Artă al României, mai deține o însemnare, scrisă de însuși Berea:

"Dragul meu Gică,

Cum să fac să-ți arăt cu câtă sinceră dragoste și admirație, această dedicație este însăși inima mea, curată către inima ta curată... din care apare cheazăia că într-o zi arta adevărată să apară și ție și mie ca un adevăr. Ticu Dec. 1973" ⁵

După moartea lui Berea, Alice, sora lui, trimite o scrisoare (nedatată) lui Zlotescu, dar însoțită de un ferpar realizat cu ocazia parastasului din 14 februarie 1975, de la biserica Madeleine din Paris, care constituie o nouă mărturie a afecțiunii lui Berea față de Zlotescu, cităm:

"Dragă Domnule Zlotescu,

Cred că ați aflat trista veste. Cu inima îndurerată când știu cât de mult va iubit Dimitrie și cât dorea să vă mai vadă, vă scriu acum câteva rânduri..."

Mort la 67 de ani, Berea, fiu al melegurilor băcăoane pe care nu le-a uitat niciodată, a rămas unul din marii pictori români plecați peste graniță, care prin talentul, neastâmpărul și munca sa neobosită a dus la faima României.

George Zlotescu "însingurat", a lucrat din rășputeri pentru a se întreține pe el și familia sa, dar mai ales pentru "Arta cea mare și adevărată" spre care cei doi prieteni s-au îndreptat.

Fig. 1 - Dumitru Berea (arhiva Eugenia Antonescu - București)

Fig. 1 - Dumitru Berea (archive E. Antonescu - Bucarest)

Fig. 2 – George Zlotescu (autoportret)
Fig. 2 - George Zlotescu (autoportrait)

952 FIFTH AVENUE

NEW YORK N. 10021

745 3324

Berea

* sfântul George

1972

Nov. 1/16

asa cu stivite
 din George Zlotescu !
 tot ce e simbol al raului
 stivite berea

Fig. 3 – Felicitare trimisă de Berea lui Zlotescu, 1972, New York.
 Fig. 3 - Félicitation envoyée par Berca à Zlotescu, 1972, New York

Dragul meu și că
cum să fac să-ți
arăț cu câtă încredere
dragute și admirative
aceste deducție este
posibil inima mea
canta câte inima
ta cantă... - din care
apare chemăzile - cu într o
zi arăta cea adevărată
să apară și ție și mie.
cu un adevărat

Ti cur
Je dedie ce catalogue a mon
compagnon de la premiere
heure, a George Zlotescu

B.

Fig. 4/5 – Dedicatie, catalog, Dumitru Bera către G. Zlotescu.
Fig. 4/5 Dédicate, catalogue D. Bera a G. Zlotescu